

Rol van het CLB: Van diagnose naar onderwijsleer- en participatiebehoeften

Dr. Inge Van Timpont
Prof. Dr. Karel Hoppenbrouwers

Met de steun van het Steunfonds Margueritte Marie Delacroix
en het Fonds Ivens - Boons

Martha

- 30 jaar
- Master in de psychologie
- Onderzoeker aan Hoge School

Martha

- Cerebrale parese
- Spastische hemiplegie
- Spraakmoeilijkheden
- IQ op kleuterleeftijd < 50

Martha

- Schoolloopbaan:
 - Advies: type 2 proberen, maar wellicht niet haalbaar
 - Intensieve revalidatie
 - Tot het 5° secundair ASO gewoon onderwijs met naschoolse ondersteuning
 - 5°en 6° secundair in type 5 in het Zeepreventorium
- Geen schoolvertraging
- Universiteit
- Deeltijds werken omdat voltijds werken conflicteert met de tegemoetkomingen van het VAPH

- *Gemotiveerde en weerbare ouders*
- Scholen en CLB die *de talenten* van Martha herkenden
- Scholen die konden tegemoetkomen aan de specifieke *onderwijsleer- en participatiebehoeften* van Martha
- *Netwerk en CLB* dat Scholen en ouders kon ondersteunen door:
 - Aanleveren van concrete informatie op maat
 - Detecteren en beschrijven van de onderwijsbehoeften

Kinderen en jongeren met een chronische aandoening

- Krijgen niet altijd toegang tot onderwijsvorm van hun keuze
 - Generieke noden
 - Specifieke noden
- 25 à 30 % loopt 1 tot 2 jaren schoolse achterstand op
- Ongekwalficeerde uitstroom
- Moeilijkere toegang tot de arbeidsmarkt

Generieke noden

- Leerlingen:
 - Doordacht beleid op school inzake afwezigheden
 - **Begripsvolle, goed geïnformeerde leerkrachten**
 - Privacy
 - Coördinator, aanspreekpunt op school
 - Hoog verwachtingspatroon van de leerkrachten
 - **Detectie van hun specifieke noden binnen onderwijs**

Generieke noden

- Leerkrachten:
 - Doordacht zorgbeleid op school
 - **Correcte eenduidige en concrete informatie**
 - Coördinator, aanspreekpunt op school
 - **Ondersteuning bij het detecteren van de individuele onderwijsleer en participatiebehoeften**
 - **Ondersteuning bij het formuleren van de specifieke onderwijsleer- en participatiebehoeften**
 - **Ondersteuning bij het formuleren van specifieke maatregelen**

Generieke noden scholen

- Communicatie en overleg
- Motivatie van ouders en kinderen
- **Samenwerking**
- Zorgstructuur en zorgbeleid
- Afspraken en procedures
- **Netwerk**

Informatie

- Kind of jongere wordt aangemeld met een diagnose
- Wat is echter de betekenis van een diagnose binnen onderwijs?

Diagnose

- [filmpje](#)

- Epilepsie:
 - Concentratieproblemen
 - Geheugenproblemen
 - Leerproblemen
 - Gedragsproblemen
 - Grand mal aanvallen
 - Nood medicatie op school
 -

- NAH
- Diabetes
- Astma
- Reuma
- Spina bifida
- Kanker
- ADHD
-elk met hun
bijsluiter!

Diagnose

- Laat toe te onderkennen
- Laat toe te verklaren
- Laat toe te deculpabiliseren
- Geeft aanwijzingen over behandeling
- Geeft aanwijzingen over prognose
- Is soms een toegangsticket tot extra middelen

Noodzakelijk

Maar

- Zegt weinig over het dagelijks functioneren
- Zegt weinig over levenskwaliteit
- Zegt weinig over talenten van kinderen en jongeren
- Zegt niets over de betekenis voor het functioneren op school
- Zegt niets over de onderwijsleer- en participatiebehoeften

Diagnose: betekenis voor de school?

- Leerkracht voelt zich niet competent
- Nochtans: de leerkracht doet er toe!
- Nood aan vertaalslag
 - naar het schools functioneren
 - pedagogische
 - didactische
 - organisatorische maatregelen

Hoe?

- Samenwerkingsmodel
- Instrument
- Visie en werkkaders:
 - Handicapcreatiemodel van Fougeyrollas
 - Zorgcontinuüm
 - Handelingsgericht werken (HGW) –
Handelingsgerichte diagnostiek (HGD)
 - International Classification of Functioning (ICF)

Fougeyrollas

- Canadese socioloog
- Een handicapsituatie ontstaat in interactie met de omgeving
- Veranderen van de omgeving kan een handicap situatie voorkomen

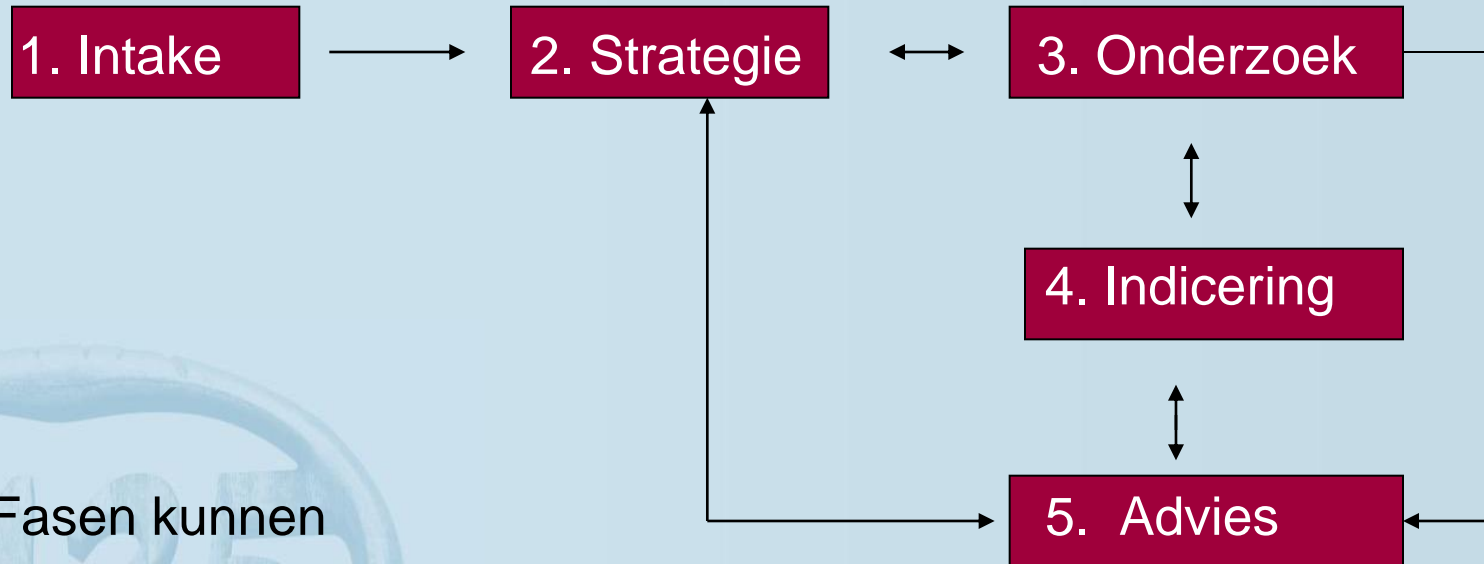
Handelingsgericht Werken (HGW)

Uitgangspunten:

1. Onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal
2. Transactioneel referentiekader – wisselwerking
3. De leerkracht doet er toe
4. Het positieve benutten
5. Constructief samenwerken
6. Doelgericht
7. Systematisch en transparant

Handelingsgerichte diagnostiek

cyclus

Fasen kunnen
Overgeslagen worden!

International Classification of Functioning (ICF)

- De ICF bestaat uit een raamwerk van classificaties die samen een gestandaardiseerd begrippenapparaat vormen voor het beschrijven van het menselijk functioneren en de problemen die daarin kunnen optreden.
- De ICF voorziet in een wetenschappelijke grondslag voor het begrijpen en het bestuderen van het menselijk functioneren, uitkomsten en determinanten.
- De ICF schept een gemeenschappelijke taal voor het beschrijven van iemands functioneren met als doel de communicatie tussen de beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en in andere sectoren, als ook mensen met functioneringsproblemen te verbeteren.

International Classification of Functioning (ICF)

- De ICF maakt gegevens in de tijd en uit verschillende landen, vakgebieden en sectoren, met elkaar vergelijkbaar.
- De ICF kan een basis vormen voor het ontwikkelen van instrumenten voor research of voor instrumenten voor de detectie van onderwijsleer- en participatiebehoeften.

International Classification of Functioning (ICF)

- **International classification of functioning – Jeugd versie**
 - Voor het in kaart brengen van onderwijsleer- en participatiebehoeften
 - Om de medische labels te vertalen in handvatten voor de aanpak en de ondersteuning in de klas

Door

- Het analyseren en beschrijven van het functioneren van de leerling
- Het analyseren en beschrijven van het vermogen om taken uit te voeren
- Het analyseren en beschrijven van de barrières en facilitatoren in de schoolomgeving en in de persoonlijke factoren

ICF kader

Componenten	Deel I : Functioneren		Deel II : Factoren	
	Funcities & anatomische eigenschappen	Activiteiten & participatie	Externe factoren	Persoonlijke factoren
Classificaties	Funcities Anatomische eigenschappen	Taken, handelingen levensgebieden	Externe invloeden op het functioneren	Interne invloeden op het functioneren
Constructen	Afwijkingen in en verlies van fysiologische en mentale functies Afwijkingen in en verlies van anatomische afwijkingen	Vermogen Uitvoering	Invloeden van de fysieke en sociale omgeving	Kenmerken van het individu
Positieve / neutrale aspecten	Functionele en structurele integriteit	Activiteiten participatie	Ondersteunende factoren	Ondersteunende factoren
Negatieve aspecten	stoornissen	Beperkingen Participatieproblemen	Belemmerende factoren	Belemmerende factoren

Recht op onderwijs voor zieke kinderen
maart 2011

Instrument voor de detectie van onderwijs behoeften

Diagnose

ICF	Beschrijving van het functioneren How does it show?	Onderwijsbehoeften
<p>Functies</p> <p>Activiteiten en participatie</p>	<p>5 Clusters HGD</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Leerontwikkeling: Leesvaardigheden, rekenvaardigheden... 2. Werkhouding en taakgedrag: zoals motivatie, zelfstandig werken... 3. Cognitief functioneren, zoals taalvaardigheid, verbanden leggen... 4. Sociaal-emotioneel functioneren, zoals omgaan met autoriteit en regels.... 5. Lichamelijk functioneren en participatie: zoals grove en fijne motoriek... 	<p>Doelen: wat?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instructie nodig die... • Opdrachten of taken nodig die... • Leeractiviteiten of materialen die... • Een leeromgeving nodig die... • Spel nodig dat... • Feed back nodig die... • Klasgenoten nodig die... • Een leerkracht nodig die... • Ouders nodig die... • Hulp en ondersteuning nodig bij... <p>Maatregelen: wat?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogische maatregelen • Didactische maatregelen • Organisatorische maatregelen

Niet- aangeboren hersenletsel (NAH)

‘Niet aangeboren hersenletsel is een hersenletsel ten gevolge van welke oorzaak dan ook. Het is ontstaan na de geboorte en het veroorzaakt een onomkeerbare breuk in de levenslijn.’

Bron: Kinderen en jongeren met een niet- aangeboren hersenletsel in het onderwijs. Ziezon, 2009, Martha Krijger en Bianca Vlaar
www.ziezon.nl

Gevolgen:

- Motoriek: lichamelijke veranderingen of beperkingen
- Zintuiglijke beperkingen
- Cognitie: beperkingen op gebied van oriëntatie, concentratie, prikkelverwerking, geheugen, toepassen van kennis, plannen, flexibiliteit en communicatie
- Gedrag: ingrijpende veranderingen op gebied van emotie en sociaal- emotioneel functioneren

Bron: Kinderen en jongeren met een niet- aangeboren hersenletsel in het onderwijs. Ziezon, 2009, Martha Krijger en Bianca Vlaar
www.ziezon.nl

NAH: Jonas

14 jaar

- Fietsongeval met hersenletsel
- Beperkt gezichtsvermogen, hemianopsie
- Motorische problemen: verstoorde spierspanning aan een lichaamshelft
- Vermoeidheid
- Concentratieproblemen: korte concentratieboog
- Laag tempo van informatieverwerking
- Geheugenproblemen
- Problemen met zelfbeeld en zelfvertrouwen
- Problemen op gebied van sociaal gedrag en sociale vaardigheden

Instrument voor de detectie van onderwijs behoeften

Diagnose

ICF	Beschrijving van het functioneren How does it show?	Onderwijsbehoeften
Functies Activiteiten en participatie	5 Clusters HGD 1. Leerontwikkeling: Leesvaardigheden, rekenvaardigheden... 2. Werkhouding en taakgedrag: zoals motivatie, zelfstandig werken... 3. Cognitief functioneren, zoals taalvaardigheid, verbanden leggen... 4. Sociaal-emotioneel functioneren, zoals omgaan met autoriteit en regels.... 5. Lichamelijk functioneren en participatie : zoals grove en fijne motoriek...	Doelen: wat? <ul style="list-style-type: none">• Instructie nodig die...• Opdrachten of taken nodig die...• Leeractiviteiten of materialen die...• Een leeromgeving nodig die...• Spel nodig dat...• Feed back nodig die...• Klasgenoten nodig die...• Een leerkracht nodig die...• Ouders nodig die...• Hulp en ondersteuning nodig bij... Maatregelen: wat? <ul style="list-style-type: none">• Pedagogische maatregelen• Didactische maatregelen• Organisatorische maatregelen

Functies	Activiteiten en participatie
<p>Visuele en verwante functies (b210- b229) b210 Visuele functies b2102 kwaliteit van de visus</p> <p>Spierfuncties (b730- b749) b735 Spiertonus b7352 Tonus van spieren aan één lichaamszijde</p> <p>(b110- b139) Algemene mentale functies b126 Temperament en persoonlijkheid b 130 Energie en driften b1300 Energieniveau</p> <p>(140- b189) Specifieke mentale functies b140 Aandacht b1400 vasthouden van aandacht b144 geheugen b1442 Oproepen verwerken van informatie uit geheugen</p>	<p>Doelbewust gebruiken van zintuigen (d110- d129) d110 Gadeslaan</p> <p>Dragen , verplaatsen en manipuleren van iets of iemand (d430- d449) d430 Optillen en meenemen d440 nauwkeurig gebruiken van hand d445 gebruiken van hand en arm</p> <p>Lopen en zich verplaatsen (d450- d469) Algemene tussenmenselijke interacties (d710- d729) Bijzondere tussenmenselijke interacties (d730- d779) Toepassen van kennis (d160- d179)</p>

Instrument voor de detectie van onderwijs behoeften

Diagnose

ICF	Beschrijving van het functioneren How does it show?	Onderwijsbehoeften
<p>Functies</p> <p>Activiteiten en participatie</p>	<p>5 Clusters HGD</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Leerontwikkeling: Leesvaardigheden, rekenvaardigheden... 2. Werkhouding en taakgedrag: zoals motivatie, zelfstandig werken... 3. Cognitief functioneren, zoals taalvaardigheid, verbanden leggen... 4. Sociaal-emotioneel functioneren, zoals omgaan met autoriteit en regels.... 5. Lichamelijk functioneren en participatie: zoals grove en fijne motoriek... 	<p>Doelen: wat?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instructie nodig die... • Opdrachten of taken nodig die... • Leeractiviteiten of materialen die... • Een leeromgeving nodig die... • Spel nodig dat... • Feed back nodig die... • Klasgenoten nodig die... • Een leerkracht nodig die... • Ouders nodig die... • Hulp en ondersteuning nodig bij... <p>Maatregelen: wat?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogische maatregelen • Didactische maatregelen • Organisatorische maatregelen

Beschrijven van het functioneren

3. Cognitief functioneren

Korte aandachtsspanne, moeite met het uitvoeren van taken of bij het opletten bij de uitleg

Moeite met prikkelverwerking

4. Sociaal– emotioneel functioneren

Laag zelfbeeld, heeft weinig zelfvertrouwen

Sluit zich moeilijk aan bij de groep, trekt zich terug

5. Lichamelijk functioneren en participeren

Halfzijdige verhoogde spiertonus

Fijne motoriek verstoord, moeilijkheden om pen vast te houden

Moeite om vloeiend te schrijven

Visus: hemianopsie:

wazig gebied in gezichtsveld: op een blad zal niet alle informatie helder zijn

Instrument voor de detectie van onderwijs behoeften

Diagnose

ICF	Beschrijving van het functioneren How does it show?	Onderwijsbehoeften
<p>Functies</p> <p>Activiteiten en participatie</p>	<p>5 Clusters HGD</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Leerontwikkeling: Leesvaardigheden, rekenvaardigheden... 2. Werkhouding en taakgedrag: zoals motivatie, zelfstandig werken... 3. Cognitief functioneren, zoals taalvaardigheid, verbanden leggen... 4. Sociaal-emotioneel functioneren, zoals omgaan met autoriteit en regels.... 5. Lichamelijk functioneren en participatie: zoals grove en fijne motoriek... 	<p>Doelen: wat?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instructie nodig die... • Opdrachten of taken nodig die... • Leeractiviteiten of materialen die... • Een leeromgeving nodig die... • Spel nodig dat... • Feed back nodig die... • Klasgenoten nodig die... • Een leerkracht nodig die... • Ouders nodig die... • Hulp en ondersteuning nodig bij... <p>Maatregelen: wat?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogische maatregelen • Didactische maatregelen • Organisatorische maatregelen

Onderwijsbehoeften

3. Cognitief functioneren

Korte aandachtsspanne:

Bied Jonas duidelijke heldere taken aan. Daardoor krijgt hij overzicht wat de leerstof betreft

Maak een apart schema met taken

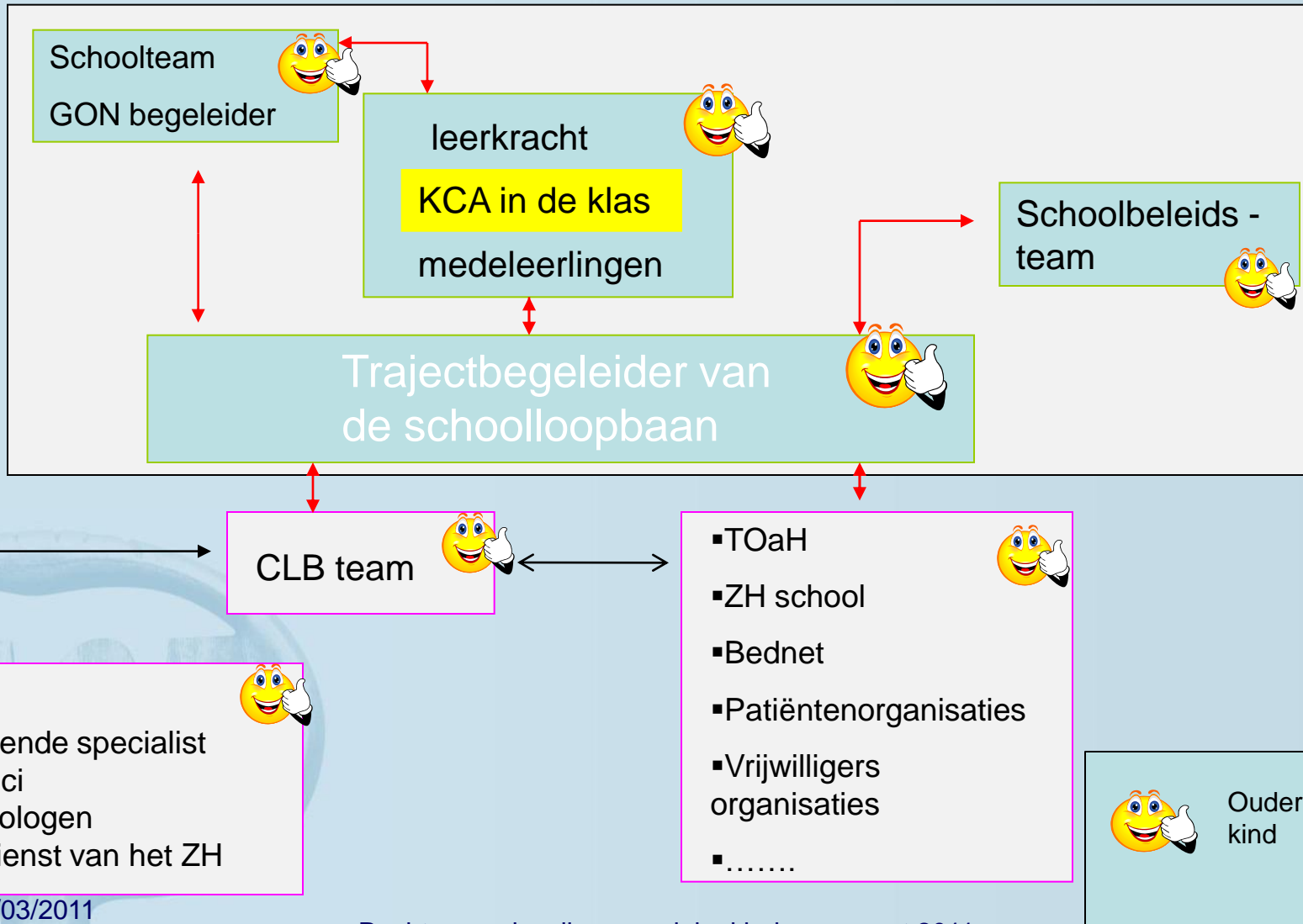
4. Lichamelijk functioneren

Wazig gezichtsveld:

Zorg dat spullen op een vaste plaats liggen of staan, zodat Jonas weet waar hij ze moet vinden.

Laat Jonas gebruik maken van een felgekleurde lineaal bij het lezen.

Samenwerkingsmodel

- Ondersteunen bij vorm geven van zorgbeleid
 - Aanreiken aandachtspunten voor kinderen en jongeren met een chronische aandoening (vb. bij inschrijvingsbeleid)
- Generieke en specifieke noden formuleren
 - CLB arts/verpleegkundige
 - Intake
 - Motiveren ouders en leerlingen
 - Multidisciplinair
 - Detectie van individuele onderwijsleer- en participatiebehoeften
 - Vertalen naar specifieke maatregelen
- Draaischijf
 - Netwerk